

Ministerie van Justitie en Veiligheid
T.a.v. de Minister voor Rechtsbescherming
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

[Uitsluitend elektronisch verzonden via www.internetconsultatie.nl](http://www.internetconsultatie.nl)

Den Haag, 3 februari 2023

Ref: 23.05

Betreft: Voorontwerp voor de wet digitale algemene vergadering privaatrechtelijke rechtspersonen

Geachte heer Weerwind,

Graag maakt Eumedion, het corporate governance- en duurzaamheidsplatform voor institutionele beleggers, gebruik van de mogelijkheid om te reageren op het consultatiedocument d.d. 7 december 2022 betreffende het voorontwerp voor de wet digitale algemene vergadering privaatrechtelijke rechtspersonen (hierna: voorontwerp). Het voorontwerp bevat een permanente wettelijke grondslag voor het houden van een volledig digitale algemene vergadering door privaatrechtelijke rechtspersonen. Het voorontwerp volgt op de 'Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid' (hierna: Tijdelijke wet) die het tijdens de coronapandemie voor privaatrechtelijke rechtspersonen mogelijk maakte om volledig digitale algemene vergaderingen te houden. Deze tijdelijke wet verviel op 1 februari 2023. Aangezien Eumedion haar activiteiten richt op beursvennootschappen heeft haar navolgende commentaar uitsluitend betrekking op de onderdelen van het voorontwerp die van toepassing zijn op de algemene vergaderingen van Nederlandse beursvennootschappen.

1. Ervaringen met volledig digitale algemene vergaderingen

Aangezien de Tijdelijke wet van kracht was tijdens de algemene vergaderingen van Nederlandse beursvennootschappen die in 2020, 2021 en 2022 plaatsvonden, hebben de deelnemers van Eumedion ruime ervaring opgedaan met algemene vergaderingen die volledig digitaal werden gehouden. Deze ervaringen vormen de basis van ons commentaar op het voorontwerp. De ervaringen zijn wisselend. Positief was dat de algemene vergaderingen tijdens de coronapandemie überhaupt doorgang konden vinden, waardoor de continuïteit van de besluitvorming over belangrijke zaken, zoals de vaststelling van de jaarrekening en de benoeming van nieuwe bestuurders en

commissarissen, kon worden gewaarborgd. Daarnaast was het voor buitenlandse aandeelhouders, die het overgrote deel van de aandelen van Nederlandse beursvennootschappen houden, veel eenvoudiger om de algemene vergaderingen te volgen.¹ Een volgend positief aspect was dat de ‘CO2-voetafdruk’ van de algemene vergaderingen fors lager was. In het buitenland wonende bestuurders en commissarissen hoefden niet voor de algemene vergadering te worden ‘ingevlogen’. Aandeelhouders hoefden niet te reizen om de algemene vergadering bij te wonen en vergaderzalen hoefden niet te worden gekoeld of verwarmd. Buitenlandse ervaringen laten zien dat de CO2-voetafdruk van een volledig digitale algemene vergadering ongeveer 95% lager is dan die van een fysieke algemene vergadering.² De volledig digitale vergadering is onmiskenbaar een duurzamer alternatief dan de volledig fysieke algemene vergadering. Voorts merkten de Eumedion-deelnemers dat vooral de grote Nederlandse beursvennootschappen bereid waren om vaker en langer met Eumedion en haar deelnemers in dialoog te gaan, waarschijnlijk om een groot aantal schriftelijke vragen voorafgaand de volledig digitale algemene vergadering³ te voorkomen en omdat de volledig digitale vergadering weinig tot geen ruimte bood voor goed overleg en interactie.⁴

Dit was tegelijkertijd ook de belangrijkste keerzijde van de algemene vergaderingen die volledig digitaal werden gehouden. De verantwoordings- en beraadslagingsfuncties van de algemene vergadering komen in de volledig digitale variant niet tot moeizaam uit de verf, terwijl deze functies – naast de besluitvormingsfunctie – van groot belang zijn voor een goed functionerend systeem van *checks and balances* binnen een beursvennootschap.⁵ Daarbij komt dat veel beursvennootschappen die volledig digitaal vergaderden de eis stelden dat aandeelhouders hun steminstructies twee tot soms zelfs zeven dagen voor de dag van de algemene vergadering via een elektronisch stemplatform of via een stemvolmachtformulier moesten afgeven. *Live* stemmen door aandeelhouders was derhalve niet mogelijk. De discussie tijdens de algemene vergadering, zo die er al was, had in het merendeel van de gevallen dus in het geheel geen invloed meer op de stemuitslag. Aldus kan moeilijk gesproken worden van besluitvorming door de algemene vergadering als vrucht van onderling overleg. Mede door deze negatieve ervaringen hebben de institutionele beleggers in 2021 de wens uitgesproken om zo snel mogelijk terug te gaan naar fysieke of – hooguit – hybride jaarvergaderingen.⁶ Ook vrijwel alle voorzitters van de algemene vergaderingen (bijna altijd de president-commissaris van de vennootschap) concludeerden aan het eind van de in 2020 en

¹ Of zij hiervan in de praktijk gebruik hebben gemaakt, is moeilijk na te gaan. Geconstateerd kan worden dat zij in ieder geval niet of nauwelijks (schriftelijke) vragen voorafgaand of tijdens de algemene vergadering hebben gesteld.

² R. Abma, ‘De duurzaamheid van de algemene vergadering’, speech gegeven tijdens het Van der Heijden-congres ‘Duurzaam ondernemingsrecht’ op 8 april in Nijmegen; te vinden op <http://bit.ly/3O0UrP2>.

³ Op grond van art. 11 van de Tijdelijke wet.

⁴ Eumedion-jaarverslag 2020, p. 21.

⁵ Principe 4.1 van de Nederlandse corporate governance code. Zie in dit verband ook de opmerkingen van het Adviescollege toetsing regeldruk op p. 4 van zijn brief van 19 januari 2023 over het ontwerpvoorstel (te vinden op <https://www.internetconsultatie.nl/digiava/reacties>).

⁶ Eumedion-persbericht van 9 juli 2021; zie <https://www.eumedion.nl/clientdata/215/media/clientimages/Persbericht-Evaluatie-AVA-seizoen-2021.pdf>.

2021 gehouden volledig digitale jaarvergaderingen dat zij de *live* interactie met aandeelhouders hadden gemist en hoopten dat een fysieke jaarvergadering met aanwezigheid van aandeelhouders weer snel mogelijk zou zijn.⁷

2. Uitgangspunten commentaar Eumedion

De in de paragraaf 1 geschetste ervaringen met de volledig digitaal gehouden algemene vergaderingen leiden bij Eumedion tot de volgende uitgangspunten voor ons commentaar op het voorontwerp:

- i) Ten behoeve van de continuïteit van de besluitvorming moeten beursvennootschappen ten minste in uitzonderlijke omstandigheden kunnen kiezen voor een volledig digitale algemene vergadering. Uitzonderlijke omstandigheden zijn bijvoorbeeld een pandemie, natuurramp, oorlog, terrorismedreiging of een andere onverwachte calamiteit. De mogelijkheid om op grond van de statuten een volledig digitale algemene vergadering te houden, dient daarom een permanente basis te krijgen in boek 2 BW.
- ii) Het houden van een volledig digitale algemene vergadering in 'normale omstandigheden' (i.e. geen noodsituatie) is alleen toelaatbaar als de algemene vergadering een statutenwijziging hieromtrent heeft goedgekeurd en ten tijde van de besluitvorming kennis heeft kunnen nemen van een reglement of protocol waarin de modaliteiten voor het kunnen uitschrijven van een volledig digitale algemene vergadering zijn opgenomen. Het kan niet zo zijn dat de wijze waarop wordt vergaderd een 'dictaat' is van het bestuur en de raad van commissarissen; het betreft immers de algemene vergadering van aandeelhouders. Aandeelhouders dienen derhalve reële inspraak te hebben over de vorm van vergaderen, ook bij beursvennootschappen die worden gedomineerd door een groot- of meerderheidsaandeelhouder (die vaak ook is vertegenwoordigd in de raad van commissarissen). Het gaat er dan juist om de stem van de minderheidsaandeelhouder op de algemene vergadering te horen.
- iii) De volledig digitale algemene vergadering dient de fysieke vergadering zoveel mogelijk te spiegelen. Minimumvereisten voor een volledig digitale algemene vergadering zijn derhalve a) het *live* kunnen volgen (met beeld en geluid) van de algemene vergadering, b) het *live* kunnen deelnemen aan de beraadslagingen (zowel mondeling als schriftelijk) en c) het *live* kunnen stemmen tijdens de algemene vergadering.
- iv) Het voorontwerp dient te worden aangegrepen om tot een doordiening te komen of de wetgever de door de algemene vergadering van beursvennootschappen genomen besluiten nog steeds ziet als 'vrucht van onderling overleg' *tijdens* de algemene vergadering of dat dat onderling overleg vooral plaatsvindt *voorafgaand* aan de algemene vergadering.

⁷ Zie R. Abma, 'Kroniek van het seizoen van jaarlijkse algemene vergaderingen 2020', *Ondernemingsrecht* 2020/142, p. 785 en R. Abma, 'Kroniek van het seizoen van jaarlijkse algemene vergaderingen 2021', *Ondernemingsrecht* 2021/95, p. 579.

3. Hoofdpunten van het Eumedion-commentaar op het voorontwerp

De in paragraaf 2 genoemde uitgangspunten leiden tot het navolgende commentaar op het voorontwerp.

Volledig digitale algemene vergadering in noodsituaties

Het voorontwerp hanteert het terechte uitgangspunt dat de algemene vergadering van een beursvennootschap dient in te stemmen met de mogelijkheid tot volledig digitaal vergaderen; een statutenwijziging is noodzakelijk (par. 3.2.1 van het voorontwerp). De eis van een statutaire grondslag sluit ook aan bij de huidige wettelijke regeling voor de hybride algemene vergadering. In de ontwerpmemorie van toelichting (p. 9) valt te lezen dat het voorontwerp geen voorziening bevat, in tegenstelling tot de Tijdelijke wet, om in bepaalde (nood)omstandigheden volledig digitaal vergaderen ook zonder statutaire grondslag of machtiging mogelijk te maken. “Dit zal nog separaat worden bezien”, zo schrijft de Minister voor Rechtsbescherming op dezelfde pagina.

Zoals in paragraaf 2 van deze brief is opgemerkt, hecht Eumedion zeer aan de continuïteit van besluitvorming in noodsituaties. De wetgever moet niet weer in de positie komen dat hij bij het uitbreken van een volgende pandemie ‘met stoom en kokend water’ een tijdelijke wet moet opstellen. Eumedion is er daarom voorstander van om in het voorontwerp een overgangsbepaling op te nemen die een beursvennootschap verplicht om bij de eerstvolgende statutenwijziging na inwerkingtreding van de wet aan de algemene vergadering het voorstel te doen om ten minste in noodsituaties de mogelijkheid te hebben om een volledig digitale algemene vergadering uit te schrijven. Wij verwachten dat het overgrote deel van de aandeelhouders van Nederlandse beursvennootschappen geen problemen heeft met een dergelijk voorstel tot statutenwijziging.⁸

Voorwaarden voor het kunnen uitschrijven van een volledig digitale algemene vergadering in ‘normale omstandigheden’

Zoals al eerder opgemerkt, vindt Eumedion het terecht dat de volledig digitale vergadervariant een statutaire grondslag behoeft, net als nu met de hybride vergadervariant het geval is (ontwerp art. 2:117a lid 1/227a lid 1 BW en het reeds bestaande art. 2:117b/227b BW).

In de ontwerpmemorie van toelichting (p. 12) valt te lezen: “*De rechtspersoon bepaalt zelf de inhoud van de statutaire bepaling(en). Daarin kan bijvoorbeeld worden opgenomen dat het bestuur beslist of (en zo ja, onder welke voorwaarden) de algemene vergadering volledig digitaal plaatsvindt, of daarvoor een machtiging van de algemene vergadering nodig is, dan wel dat de mogelijkheid van*

⁸ Zie bijvoorbeeld een dergelijke formulering in de nieuwe statuten van Flow Traders Ltd. (art. 17.5). Dit voorstel werd tijdens een buitengewone algemene vergadering op 2 december 2022 met een overgrote meerderheid van stemmen goedgekeurd. Het voorstel kreeg ook positieve stemadviezen van 's werelds grootste stemadviesbureaus ISS en Glass Lewis.

volledig digitaal vergaderen voor bepaalde besluiten wordt uitgesloten. Delegatie naar een reglement of bijvoorbeeld naar het orgaan dat de vergadering bijeenroept is ook mogelijk. Het wetsvoorstel schrijft niet (dwingend) besluitvorming met versterkte meerderheid voor met betrekking tot het opnemen van de mogelijkheid van een volledig digitale algemene vergadering in de statuten. Een dwingend voorschrift van een gekwalificeerde meerderheid of unanimiteit komt weinig voor in Boek 2 BW en is over het algemeen voorbehouden aan besluitvorming over ingrijpende voorstellen (bijv. een besluit tot splitsing van de vennootschap (artikel 2:334ee BW). Van een statutenwijziging met een dergelijk ingrijpend karakter is in dit geval geen sprake". Op p. 30 van de ontwerpmemorie van toelichting staat verder nog: "Het staat de vennootschap vrij om binnen het wettelijk kader in de statuten te kiezen voor alleen een hybride vergadering, of om in de statuten een regeling op te nemen dat een bepaald percentage aandeelhouders kan verzoeken dat een uitsluitend elektronisch te houden vergadering toch fysiek wordt gehouden. Daarmee is maatwerk voor vennootschappen mogelijk".

Wij willen bij deze passages de volgende opmerkingen plaatsen. Ten eerste laten enkele recente praktijkervaringen zien dat een statutenwijziging waarbij het bestuur en de raad van commissarissen voor de rest van de levensduur van de vennootschap de vrije hand krijgen om een volledig digitale algemene vergadering uit te schrijven weerstand oproept bij veel minderheidsaandeelhouders.⁹ Eumedion kan alleen al om die reden niet de passage onderschrijven dat de statutaire invoering van de mogelijkheid om een volledige digitale algemene vergadering te houden geen ingrijpend besluit is. De ervaringen uit het verleden hebben geleerd dat het houden van een volledig digitale algemene vergadering een negatieve impact kan hebben op de rol die de algemene vergadering heeft binnen de *checks and balances* van een beursvennootschap. Eumedion vindt het wenselijk dat in de statuten zelf of in een op grond van de statuten op te stellen reglement of protocol de voorwaarden staan waaronder het bestuur en de raad van commissarissen een volledig digitale vergadering bijeen mogen roepen en/of wanneer niet. Dit reglement of protocol dient ten tijde van de besluitvorming over de statutenwijziging publiek beschikbaar te zijn. Eumedion kan zich bijvoorbeeld voorstellen dat voor de jaarvergadering de fysieke of hybride vergadervariant wordt gekozen, terwijl voor een buitengewone algemene vergadering waarin uitsluitend kennis wordt gegeven van de benoeming van een bestuurder¹⁰ of waarin uitsluitend de opdrachtverlening tot onderzoek van de jaarrekening aan een accountant op de agenda staat de volledig digitale vergadervariant de voorkeur geniet. Eumedion gaat ervan uit dat over de inhoud van een dergelijke statutenwijziging, reglement en/of protocol voorafgaand aan de algemene vergadering waarin het besluit staat geagendeerd een

⁹ Zie paragrafen 1 en 2 van deze brief. Zie ook de gebeurtenissen bij DSM die in 2021 al statutair wilde verankeren om in de toekomst volledig digitale algemene vergaderingen te kunnen houden. Kenbaar uit R. Abma, 'Kroniek van het seizoen van jaarlijkse algemene vergaderingen 2021', *Ondernemingsrecht* 2021/95, p. 579 en 581.

¹⁰ In het geval van een structuurvennootschap.

dialogoog met de belangrijkste aandeelhouders(vertegenwoordigers) plaatsvindt. Eumedion adviseert om een dergelijke passage in de definitieve versie van de memorie van toelichting op te nemen.

Ten tweede constateert Eumedion dat een aantal beursvennootschappen in de afgelopen jaren ten tijde van zijn beursgang al statutair heeft vastgelegd dat het bestuur en de raad van commissarissen de mogelijkheid hebben om te allen tijde een volledig digitale algemene vergadering uit te schrijven (i.e. vanaf het moment dat de wetgever deze variant toestaat).¹¹ De 'nieuwe' statuten van een vennootschap die een beursnotering krijgt, worden nog vastgesteld door de voormalige (groot)aandeelhouders. Nieuwe aandeelhouders (i.e. aandeelhouders die vanaf beursgang 'instappen') hebben dan geen enkele inspraak gehad op de wijze waarop zij in de toekomst (gaan) vergaderen. Dit is niet in overeenstemming met het uitgangspunt van het voorontwerp dat er bij de algemene vergadering draagvlak is voor het houden van een volledig digitale of hybride vergadering (p. 1 en 11 van de ontwerpmemorie van toelichting). Eumedion beveelt om die reden aan in het overgangsrecht de bepaling op te nemen dat een statutaire bepaling die vóór inwerkingtreding van de wet of de beursgang bepaalt dat het bestuur en de raad van commissarissen een volledig digitale vergadering kunnen uitschrijven geldig is tot uiterlijk drie jaar na de datum van de inwerkingtreding van de wet of van de beursgang of tot de eerstvolgende statutenwijziging na de inwerkingtreding van de wet of van de beursgang, naar gelang welk moment eerst valt.

Ten derde constateert Eumedion dat in het recente verleden één al aan de beurs genoteerde vennootschap tegen de zin van de meerderheid van de minderheidsaandeelhouders een statutenwijziging waarin de volledig digitale vergadervariant 'ongeclausuleerd' was opgenomen met behulp van de grootaandeelhouder toch succesvol door de algemene vergadering heeft gelooft.¹² De grootaandeelhouder is zelf vertegenwoordigd in de raad van commissarissen van deze vennootschap. Om het draagvlak onder aandeelhouders voor het kunnen uitschrijven van een volledig digitale algemene vergadering te verbreden tot ten minste ook een substantieel deel van de aandeelhouders die niet gelieerd is aan de meerderheids- of grootaandeelhouder, is Eumedion voorstander van de invoering van een stemvereiste voor de goedkeuring van een dergelijke statutenwijziging van ten minste 75% van de ter vergadering uitgebrachte stemmen. Dit is ook het stemvereiste om een voorstel tot wijziging van het bezoldigingsbeleid voor het bestuur en/of de raad van commissarissen door de algemene vergadering vastgesteld te krijgen. De wetgever stelde bij de invoering van dit stemvereiste dat dit zou leiden tot een duurzamer en meer verantwoord

¹¹ Dit gebeurde bij NX Filtration, Ebusco en Cabka.

¹² Dit betrof de algemene vergadering van SBM Offshore die in 2022 werd gehouden. De statutenwijziging werd met 50,6% van de ter vergadering uitgebrachte stemmen goedgekeurd. Van de niet aan de grootaandeelhouder gelieerde aandeelhouders stemde 72,1% tegen het voorstel tot statutenwijziging. Zie hierover R. Abma, 'Kroniek van het seizoen van jaarlijkse algemene vergaderingen 2022', *Ondernemingsrecht* 2021/77, p. 537.

bezoldigingsbeleid en tot een bevordering van de langetermijnbetrokkenheid van aandeelhouders.¹³ Dezelfde redenering doet opgeld voor de wijze waarop de algemene vergadering kan worden gehouden.

De volledig digitale vergadering moet zoveel mogelijk een afspiegeling vormen van een fysieke vergadering

Het voorontwerp stelt terecht voorwaarden aan het houden van een volledig digitale algemene vergadering door een beursvennootschap. Aandeelhouders moeten met beeld én geluid de vergadering rechtstreeks kunnen volgen én zij moeten met beeld en geluid aan de beraadslaging kunnen deelnemen (par. 3.2.2 van de ontwerpmemorie van toelichting). Daarnaast moeten zij tijdens de vergadering *live* kunnen stemmen (par. 3.2.3 van de ontwerpmemorie van toelichting).

Wij zijn er echter niet gerust op dat deze voorwaarden duidelijk in ontwerp art. 2:117a lid 2/227a lid 2 BW zijn opgenomen.¹⁴ Wij zijn er voorstander van om het woord “rechtstreeks” ook in te voegen tussen “stemrecht” en “kan” en tussen “alsmede” en “kan”. Ontwerp art. 2:117a lid 2 BW komt dan als volgt te luiden: Voor de toepassing van lid 1 is vereist dat de aandeelhouder kan worden geïdentificeerd, het stemrecht *rechtstreeks* kan uitoefenen en via een tweezijdig audiovisueel communicatiemiddel rechtstreeks kan kennisnemen van de verhandelingen ter vergadering alsmede *rechtstreeks* kan deelnemen aan de beraadslaging.

Fundamentele doordenking van de functie van de algemene vergadering

De ontwerpmemorie van toelichting bevat tot onze teleurstelling geen fundamentele doordenking van de functie van de algemene vergadering in de toekomst. Een discussie hierover wordt al wel volop in academische kringen en door practici gevoerd.¹⁵ De commentatoren zijn het erover eens dat in ieder geval bij de grootste Nederlandse beursvennootschappen de besluitvorming in de algemene vergadering niet tot stand komt als vrucht van onderling overleg tijdens die vergadering. De overgrote meerderheid van de steminstructies wordt namelijk al (ver) voorafgaand aan de dag van de algemene vergadering uitgebracht en slechts een zeer gering percentage van het aandelenkapitaal is fysiek of digitaal present om tijdens de algemene vergadering de discussie met het bestuur, de raad van commissarissen en de medeaandeelhouders te voeren. De wetgever, zijn belangrijkste adviseur en de Hoge Raad gaan echter nog steeds uit van de fictie dat de besluitvorming ter

¹³ *Kamerstukken II 2018/19*, 35058, nr. 25.

¹⁴ Mede ook gelet op de passage op p. 26 van de ontwerpmemorie van toelichting waarin valt te lezen dat een vennootschap statutair kan bepalen dat al voorafgaand aan de vergadering een stem kan worden uitgebracht. Die mogelijkheid – die wij overigens onderschrijven – moet er echter niet toe leiden dat een vennootschap om die reden *live* stemmen tijdens een volledig digitale algemene vergadering niet hoeft toe te staan.

¹⁵ Zie voor een overzicht M.A.J. Cremers, S. Rietveld en L.E. Stroeve, ‘De digitale algemene vergadering’ in: H.E. Boschma e.a., *De digitale vennootschap en digitaal handelsrecht*, Preadviezen van de Koninklijke Vereeniging ‘Handelsrecht’ 2022, Zutphen: Uitgeverij Paris, par. 1.10.

algemene vergadering tot stand komt na een diepgaande discussie tijdens die vergadering.¹⁶ Als de wetgever dit standpunt nog steeds huldigt, dan ligt het in de rede om de inrichting van de algemene vergadering een stimulans in die richting te geven. De mogelijkheid om een in tijd gespreide algemene vergadering te houden zou in dat kader in overweging kunnen worden genomen.¹⁷ Bij een dergelijke variant is er een scheiding tussen de fase van verantwoording en overleg en de fase van besluitvorming. Shell heeft een dergelijke variant onder Brits vennootschapsrecht in 2020 succesvol gehouden.¹⁸ Wij bevelen u aan om in de memorie van toelichting een fundamentele doordenking over de toekomstige functie van de algemene vergadering op te nemen dan wel om hierover advies te vragen bij de Expertgroep Modernisering NV-recht.

4. Overig commentaar

Eumedion wil, tot slot, nog de volgende opmerkingen bij het voorontwerp plaatsen:

- Op p. 5-6 van de ontwerpmemorie van toelichting staat dat de huidige wettelijke bepaling¹⁹ dat in de oproeping voor de algemene vergadering de “plaats” van de algemene vergadering moet worden vermeld eraan in de weg staat dat een beursvennootschap nu een volledig digitale algemene vergadering kan uitschrijven. Deze bepaling vindt haar oorsprong in de Aandeelhoudersrichtlijn.²⁰ In paragraaf 4 van de ontwerpmemorie van toelichting legt u uit waarom u van mening bent dat het voorontwerp in overeenstemming is met de Aandeelhoudersrichtlijn. Wat echter ontbreekt is een motivering waarom de bepaling uit de Aandeelhoudersrichtlijn dat de oproeping voor de algemene vergadering de “precieze vermelding van de plaats” moet bevatten geen belemmering vormt voor het kunnen houden van een volledig digitale vergadering door een beursvennootschap als het uiteindelijke wetsvoorstel van kracht wordt. Wij bevelen u aan om dit alsnog te doen.
- In art. 5:25k lid 4 en 5:25ka lid 1 Wft wordt ook gesproken van “de plaats” van de algemene vergadering. Zou ook in deze artikelen niet de zinsnede “of de elektronische weg” moeten worden toegevoegd zoals ook wordt voorgesteld in art. 2:114 lid 1 BW (eventueel onder de voorwaarde dat de wetgeving in de staat waar de uitgevende instelling is gezeteld het houden van een volledig digitale algemene vergadering toestaat)?
- In de afgelopen jaren hebben verschillende landen al wetgeving opgesteld om beursvennootschappen permanent de mogelijkheid te bieden om een volledig digitale

¹⁶ HR 15 juni 1968, *NJ* 1969/101 (*Wijsmuller*) en HR 10 maart 1995, *NJ* 1995/595 (*Janssen Pers*), herhaald door de Raad van State (*Kamerstukken II* 2004/05, 30019, nr. 5, p. 2) en door de Minister van Justitie (*Kamerstukken II* 2005/06, 30019, nr. 7, p. 10).

¹⁷ Zie over deze variant uitgebreid B.J. de Jong, ‘Modernisering van de algemene vergadering: volledig virtueel en in de tijd gespreid vergaderen’, *Ondernemingsrecht* 2021/81.

¹⁸ Zie hierover R. Abma, ‘Kroniek van het seizoen van jaarlijkse algemene vergaderingen 2020’, *Ondernemingsrecht* 2020/142, p. 785.

¹⁹ Art. 2:114 lid 1 onderdeel b BW.

²⁰ Art. 5 lid 3 sub a richtlijn nr. 2007/36/EG van het Europees Parlement en de Raad van 11 juli 2007 betreffende de uitoefening van bepaalde rechten van aandeelhouders in beursgenoteerde vennootschappen (PbEU 2007, L 184). Zie ook de implementatiewet van deze richtlijn (Stb. 2010, 257, artikel I onderdeel B).

algemene vergadering bijeen te roepen, zoals Duitsland en Spanje. Eumedion mist in de ontwerpmemorie van toelichting een overzicht van de keuzes die deze landen hebben gemaakt; wellicht kan de Nederlandse wetgever die keuzes betrekken in de besluitvorming over de uiteindelijke vormgeving van het wetsvoorstel. Wij bevelen u derhalve aan om een dergelijk overzicht in de volgende versie van de memorie van toelichting op te nemen.

- Op p. 4 van de ontwerpmemorie van toelichting wordt de volgende definitie van een hybride vergadering gegeven: “wanneer tenminste één deelnemer op de fysieke plaats van vergadering aan de vergadering deelneemt of kan deelnemen”. Wij vinden dit een veel te enge definitie. Veelal heeft een bestuurder één of enkele aandelen in de vennootschap. Wanneer deze bestuurder fysiek bij de algemene vergadering aanwezig is, kan – conform deze definitie – al gesproken worden van een hybride vergadering. Dat lijkt ons niet juist. Wij adviseren u om de definitie te verruimen tot: “wanneer aandeelhouders de mogelijkheid hebben om fysiek of virtueel aan de algemene vergadering deel te nemen”.

Wij zijn uiteraard graag bereid ons commentaar mondeling nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Drs. Rients Abma
Directeur Eumedion

Zuid Hollandlaan 7
2596 AL DEN HAAG